

Yttrande av Sveriges Kvinnolobby över betänkandet Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13)

Inget stärkt civilsamhälle utan jämställdhet

Kvinnorörelsen och det civila samhällets organisationer bidrar till samhällets utveckling och jämställdhet. Både genom att kritiskt granska samhällsordningar och formulera alternativ, och som utförare av tjänster. Den svenska jämställdheten hade inte nått dit den är idag utan kvinnors organisering och engagemang. För att utvecklingen mot ett jämställt samhälle ska fortsätta måste civilsamhällets och kvinnorörelsens roll och betydelse synliggöras och bättre tas till vara, bland annat genom mer hållbar och långsiktig finansiering. Mot bakgrund av detta beklagar Sveriges Kvinnolobby att utredningen inte lämnat förslag kring hur kvinnors organisering och jämställdhetsarbete kan stärkas och främjas.

Sveriges Kvinnolobby saknar också ett genomgående jämställdhetsperspektiv i utredningen. Det saknas analyser av vem som är aktiv i det civila samhället, i vilka organisationer och på vilka positioner, samt hur detta påverkar kvinnors tillgång till resurser, makt och inflytande i samhället.

Utredningen lämnar heller inga förslag för hur jämställdhet inom civilsamhället ska främjas. Sveriges Kvinnolobby efterlyser en diskussion om hur bidrag och resurser till civilsamhällets organisationer fördelas ur ett jämställdhetsperspektiv. Här saknas analyser av hur mycket medel som går till organisationer som i huvudsak organiserar män respektive kvinnor, samt förslag för hur eventuella skevheter ska jämnas ut.

Säkerställ långsiktig och hållbar finansiering

Det är glädjande att utredningen framhåller värdet av att det offentliga värnar organisationernas möjlighet att fortsätta vara en kritisk röst, samt att tillgången på organisationsbidrag och andra liknande bidrag, som inte är prestationsbaserade, spelar en viktig roll. Sveriges Kvinnolobby delar utredningens bedömning att organisationsbidrag fortsatt bör vara ett prioriterat sätt för offentliga aktörer på nationell, regional och lokal nivå att ge ekonomiska förutsättningar för civilsamhällets röstbärrroll.

Sveriges Kvinnolobby vill understryka att anslaget till kvinnors organisering är lågt i relation till medlemsantal. Anslaget har legat konstant på 28 miljoner kronor per år sedan 2008, trots att antalet kvinnoorganisationer ökat markant. Det innebär att anslag till varje enskild organisation har minskat, vilket är en utveckling som går stick i stäv med anslagets intention. För att kvinnoorganisationer ska kunna bedriva självständigt och långsiktigt arbete krävs

större anslag för kvinnors organisering. Sveriges Kvinnolobby förordrar större organisationsbidrag utan detaljstyrning. Det skulle möjliggöra för organisationer att bättre förvalta gjorda erfarenheter och att bygga spetskompetens till gagn för samhället. Organisationernas oberoende är en förutsättning för ett aktivt bidrag till välfärden och demokratin och för att de fortsatt ska kunna vara kritiska pådrivare. Oberoendet främjas bäst genom en större andel organisationsbidrag. Ett rimligt första steg skulle vara att utöka stödet med fem miljoner i nästkommande budget, med intentionen att på sikt fördubbla stödet.

Sveriges Kvinnolobby vill också belysa problematiken att bidragsgivare ofta ställer krav på att verksamhet ska vara nyskapande eller organiseras i projekt. Detta gör det svårt att fortsätta driva projekt och arbeten som gett goda resultat. Sveriges Kvinnolobby anser att villkoren för projektmedel bör ändras så att mer flexibilitet och kontinuitet erhålls och fleråriga projekt kan beviljas. Detta för att göra det möjligt att på ett ansvarigt sätt ta hand om resultat och erfarenheter från tidigare projekt.

Som utredningen konstaterar fattas beslut om statsbidrag ofta sent på året, när statsbudgeten har antagits och regleringsbrev för kommande verksamhetsår har beslutats (5.4). Detta innebär en betydande osäkerhet för organisationer. Sveriges Kvinnolobby anser att myndigheterna bör ges ett bemyndigande att fatta beslut tidigare på året, vilket redan tillämpas för vissa bidrag, samt att fleråriga bidrag bör ges i större utsträckning.

Sveriges Kvinnolobby välkomnar att en utredning tillsatts för att säkerställa en förstärkt och förtydligad kontroll av organisationers grundläggande värderingar innan skattemedel betalas ut. Vi anser dock att det redan idag bör ställas sådana krav på att organisationer respekterar demokratin idéer, inklusive principer om jämställdhet och förbud mot diskriminering. Organisationer och samfund som strider mot mänskliga rättigheter ska inte ges statliga bidrag. Bidragsgivande myndigheter bör årligen rapportera hur de granskar efterlevnaden av demokratiska värderingar i de organisationer som får ta del av samhällets ekonomiska stöd.

Stärkt stöd till paraplyorganisationer

Sveriges Kvinnolobby beklagar att en översyn av de statliga bidragen till paraplyorganisationer inte ingått i utredningens uppdrag. Finansiering av paraplyorganisationerna har diskuterats under många år och behöver förbättras. I dagsläget varierar bidragsnivåer och förmedlingen av bidrag mycket inom olika verksamhetsområden och i olika delar av landet.

Som utredningen konstaterar vore organisationsbidrag till paraplyorganisationer ett sätt att ge långsiktiga ekonomiska förutsättningar för civilsamhällets organisationer att på nationell nivå förbättra möjligheter att utveckla sitt bidrag till demokratin (4.2.4). Särskilt stöd skulle ge paraplyorganisationer bättre möjligheter att företräda sina medlemsorganisationer. Det skulle också innebära att paraplyorganisationer bättre kan bistå medlemsorganisationer med stöd och administrativa resurser, att förmedla information och fungera som länk mellan gräsrotter och beslutsfattare. Sveriges Kvinnolobby vill framhålla vikten av att stödordningar utformas så att paraplyorganisationer inte tvingas söka ur samma pott som, och på så sätt konkurrera med, sina medlemsorganisationer om finansiering.

Sveriges Kvinnolobby håller med om att det ska vara enkelt att bilda nya organisationer. Sveriges Kvinnolobby ställer sig dock kritisk till utredarens bedömning att bidragsgivaren vid bidragsgivning till paraplyorganisationer bör överväga om krav ska ställas på att organisationerna erbjuder stöd till nybildade organisationer som vill bli medlemmar (4.3.3). Sveriges Kvinnolobby har redan idag en hög arbetsbelastning och förväntan på sig som paraplyorganisation som inte speglar nivån på organisationsbidraget. I vissa fall har medlemsorganisationer mer medel och resurser än paraplyorganisationerna själva. Om bidragsgivare ska ställa ytterligare krav på stöd till nybildade organisationer krävs att mer och särskild finansiering avsätts.

Offentlig upphandling

Sveriges Kvinnolobby ställer oss bakom vår medlemsorganisation Unizons remissyttrande ifråga om offentlig upphandling. Unizon med sina 130 medlemsjourer förespråkar att kvinnojoursverksamhet inte ska upphandlas.

Sveriges Kvinnolobby vill framhålla kvinnojourernas arbete, vilket också tillmätts stort värde i utredningen. Vi delar utredningens syn att det finns flera risker med ett eventuellt ökat inslag av upphandling på kvinnofridsområdet. Kvinnojourernas egen ovilja att delta i upphandling måste tas på allvar. Det är inte rimligt att lika villkor ska gälla för ideella och idéburna organisationer som för det privata näringslivet. Vid upphandling finns risk att organisationer tvingas kompromissa med sina grundläggande syften och mål för att uppfylla krav i en upphandling, något som inte får ske. Finansiering via upphandling kan också leda till att det offentliga minskar bidragsnivåerna för annan verksamhet, vilket bland annat framhållits av kvinnojourerna.

Idéburet offentligt partnerskap (IOP)

Sveriges Kvinnolobby ställer oss bakom vår medlemsorganisation Unizons remissyttrande ifråga om IOP. Unizon förespråkar IOP framför verksamhetsbidrag och upphandling. Det skapar samverkan mellan offentliga och idéburna organisationer och kan på så sätt möta samhällsutmaningar. De kvinnojourer som har ingått i IOP uttrycker att det förbättrat samverkan med kommunen och att både stödet och skyddet till våldsutsatta kvinnor och deras barn därmed förbättras. Det är viktigt att ta fasta på det stöd som finns för IOP och att utveckla formen utifrån de samarbeten som visat sig fungera väl.

Sveriges Kvinnolobby vill framhålla vikten av att IOP-samarbeten inte ska innebära omfattande styrning av verksamheten. IOP-dokument ska vara så fritt från krav på civilsamhällsorganisationen som möjligt så att självständighet och oberoende kan garanteras.

Ökad organisering för underrepresenterade grupper

Sveriges Kvinnolobby tillstyrker förslaget att en statlig delegation tillsätts med uppdrag att i nära samverkan med civilsamhällets organisationer och berörda kommuner etablera långsiktiga lokala plattformar för det civila samhället i socioekonomiskt utsatta områden (4.3.4). Som utredningen konstaterar är utrikes födda flickor i de socioekonomiskt mest utsatta grupperna de som i minst utsträckning är med i någon förening. Mot denna bakgrund är det av största vikt att delegationen har ett genomgående jämställdhetsperspektiv i sitt

arbete och att utrikes födda kvinnor och flickor själva involveras i både utveckling och genomförande.

Sveriges Kvinnolobby tillstyrker förslaget om att MUCF får i uppdrag att fördela bidrag till satsningar inom det civila samhällets organisationer för att undanröja interna hinder för ökad mångfald (4.3.2). Sveriges Kvinnolobby tillstyrker också förslaget om att MUCF får i uppdrag att utreda vad som hindrar underrepresenterade gruppers deltagande i det civila samhällets organisationer (4.3.2). När det gäller båda dessa förslag vill Sveriges Kvinnolobby framhålla vikten av att utrikes födda kvinnors och flickors organisering prioriteras och att särskilda medel avsätts för dessa underrepresenterade grupper.

Sveriges Kvinnolobby är kritisk till att MUCF-uppdragen föreslås finansieras från budgetens utgiftsområde 13 *Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering*, anslag 2.2. Jämställdhet och nyanländas etablering är ett anslag som redan är lågt och som knappt räcker till de insatser som görs i dagsläget. Sveriges Kvinnolobby förordar istället att anslaget höjs eller att en omfördelning görs inom annat utgiftsområde.

Ge skolan en tydligare roll

Sveriges Kvinnolobby ser ett stort engagemang för jämställdhet och feminism bland unga. Det behövs fler och mer långsiktiga insatser för att ta tillvara detta engagemang och öka ungas organisering. Därför tillstyrker Sveriges Kvinnolobby förslaget om att ge skolan en tydligare roll i att öka ungas kunskap om civilsamhället och möjliggöra ingångar till föreningslivet, samt att civilsamhällets och föreningslivets roll i demokratin ska omfattas av ett nationellt skolutvecklingsprogram med inriktning på värdegrunds- och medborgarskapsfrågor (4.2.3).

Sveriges Kvinnolobby vill framhålla vikten av ett genomgående jämställdhetsperspektiv i detta arbete och att kunskap om FN:s Kvinnokonvention och kvinnors mänskliga rättigheter ska ingå. I detta sammanhang vill vi också lyfta vår satsning där vi tillsammans med flera andra organisationer gav Chimamanda Ngozi Adichies bok *Alla borde vara feminister* till alla elever i årskurs 2 på gymnasiet, tillsammans med en tillhörande lärarhandledning. Boken har blivit en viktig språngbräda för diskussion om jämställdhet och feminism. Sveriges Kvinnolobby har också tagit fram ett skolmaterial om kvinnors rättigheter som utgår från FN:s Kvinnokonvention och som används av lärare och elever i gymnasieskolan. Genom initiativ som dessa ges ungdomar verktyg för att förändra samhället i jämställd riktning. Att väcka och ta tillvara ungas engagemang är avgörande för ökad organisering.

Förändrade regler för Allmänna arvsfondens bidrag

Sveriges Kvinnolobby tillstyrker utredningens förslag om en översyn av kriterierna för stöd ur Allmänna arvsfonden i syfte att utnyttja hela det belopp som finns att tillgå (5.1.4). Vi vill framhålla att detta bör ske skyndsamt så att medel kommer till användning där de behövs. Sveriges Kvinnolobby anser exempelvis att jämställdhets- och integrationsprojekt ska kunna finansieras av Allmänna arvsfonden, områden där det finns akuta behov av arbete och resurser. Allmänna arvsfondens system med fleråriga projekt bör bevaras då detta bidrar till ökad långsiktighet. Sveriges Kvinnolobby anser att fler myndigheter bör använda sig av modellen att ge stöd till långvariga projekt.

Samråd med civila samhället

Sveriges Kvinnolobby tillstyrker utredningens förslag att såväl statliga myndigheter som regeringen årligen ska rapportera de kontakter och samråd de haft med civilsamhället (4.1.4). Vi delar också bedömningen att statliga myndigheter, kommuner och landsting bör använda och utveckla metoder och vägledande dokument för samråd (4.2.5).

Sveriges Kvinnolobby anser dock att formerna för samråd behöver förbättras. Vår erfarenhet är att samråd och dialoger i sin nuvarande form ofta går ut på att dela information och inte alltid möjliggör för civilsamhället att framföra förslag och synpunkter. Samråden ska vara ett tillfälle för meningsfulla möten och för civilsamhället att komma med inspel. Det bör tydliggöras om och hur den kunskap och de synpunkter som inhämtats vid samråd har tagits till vara.

Offentliga aktörers kunskap om civilsamhället

Sveriges Kvinnolobby delar utredningens uppfattning kring brister i offentliga aktörers kunskap om och förståelse för det civila samhället. Vi tillstyrker förslaget att MUCF ges i uppdrag att arbeta med kompetenshöjande insatser gentemot statliga myndigheter, kommuner och landsting, samt gentemot politiker och tjänstemän på regional och lokal nivå (4.2.1).

Sveriges Kvinnolobby vill betona att offentliga aktörer är ansvariga att jämställdhetsintegrera sin verksamhet och att kunskapen om detta behöver öka. Det är av största vikt att ett eventuellt uppdrag genomförs tillsammans med civilsamhället och kvinnorörelse och med ett genomgående jämställdhetsperspektiv. Sveriges Kvinnolobby vill också framföra att det bästa sättet att öka kunskapen om civilsamhället är att offentliga aktörer bjuder in och samarbetar med civilsamhällets organisationer såväl nationellt som regionalt. På detta sätt stärks också civilsamhället som röstbärare.

Kunskap om det offentliga hos civilsamhället

Sveriges Kvinnolobby delar utredningens uppfattning att det kan finnas behov av kunskap om det offentliga hos det civila samhällets aktörer och att kunskapsbristen kan bidra till att försvåra relationen mellan det offentliga och civilsamhället (4.2.1).

Sveriges Kvinnolobby anser att det förutom kunskap också behövs mer utbyte och samverkan mellan det offentliga och civilsamhället. Av denna anledning har Sveriges Kvinnolobby tagit initiativ till Forum Jämställdhet – en nationell, årligt återkommande, professionell konferens om jämställdhetsintegrering som riktar sig till de som arbetar med och som ansvarar för jämställdhet i offentlig verksamhet.

Sveriges Kvinnolobby delar också utredningens uppfattning att riks- och paraplyorganisationer har en viktig uppgift i att öka sina medlemsorganisationers kunskap på detta område (4.2.1). För att paraplyorganisationer ska kunna ge en sådan service krävs dock en grundfinansiering som möjliggör detta.

Civilsamhällets deltagande i mottagande av asylsökande

Sveriges Kvinnolobby tillstyrker utredningens bedömning att regeringen bör överväga åtgärder som underlättar för det civila samhällets organisationer att bidra till verksamheter för nyanlända i väntan på beslut om uppehållstillstånd och som förbättrar möjligheten till en snabbare etablering i samhället, till exempel svenskundervisning och sociala mötesplatser (5.2.7).

Nyanlända flickor och kvinnor deltar i färre aktiviteter än pojkar och män. Sveriges Kvinnolobby anser därför att initiativ som riktar sig till dem bör ges särskild prioritet. Vi vill också framhålla vikten av att de insatser och verksamheter som civilsamhället och andra aktörer utför kontrolleras ur ett jämställdhetsperspektiv.

Sveriges Kvinnolobby vill betona att civilsamhället ska vara ett komplement till, och inte ersätta, det som är det offentligas ansvar.

Statliga myndigheters information till civilsamhället

Sveriges Kvinnolobby ser positivt på att statliga myndigheter bistår civilsamhället med information, i synnerhet om olika finansieringsformer så som EU-fonder och hur dessa medel söks. Vi tillstyrker förslaget om att MUCF ges ett uppdrag att utveckla och samordna strukturen för detta (7.6.3). Vi vill dock framhålla att Sveriges Kvinnolobbys medlemsorganisationer i första hand efterfrågar mer resurser, inte administrativt stöd. Det bästa sättet att stötta både nybildade och etablerade organisationer, liksom att öka underrepresenterade gruppers organisering, är att öka anslagen. Detta är också nödvändigt för att undvika konkurrens om medel och för att säkerställa långsiktighet.

Stockholm 2016-07-01

Clara Berglund, generalsekreterare Sveriges Kvinnolobby

Sveriges Kvinnolobby

Norrtullsgatan 45
113 45 Stockholm
08-33 52 47

info@sverigeskvinnolobby.se
www.sverigeskvinnolobby.se